

JUL. SCHOVELIN. **Privatbanken i København 1857—1907.** København 1907. (170 S.).

Privatbanken har i Anledning af sit halvtredsindstyveaars Jubilæum udsendt et Skrift, som i Henseende til Udstyrelse — Tryk, Papir, Billeder og Indbinding — fremtræder som et særdeles smukt og smagfuldt Festskrift. Hvad Indholdet angaar, giver det adskilligt mere, end man er vant til at forlange af et Festskrift. Det er et grundigt paa Arkivstudier støttet Arbejde, som giver et værdifuldt Bidrag til Kundskaben om en vigtig Side af vort økonomiske Livs Historie i den Periode, hvori Privatbanken har eksisteret.

Det har været af stor Betydning for Forfatteren, at Banken har et vel ordnet og vel bevaret Arkiv, der navnlig for den ældre Tid viser sig at indeholde endog usædvanlig udførlige Beretninger om de førte Forhandlinger; men iøvrigt følger det af sig selv, at Forfatteren til Støtte for sine Undersøgelser har øst af en Række andre, saavel trykte som utrykte Kilder.

Bogen begynder med en Fremstilling af de Forhandlinger, der gik forud for Bankens Stiftelse, og i dette Afsnit gives en Række knappe, men gennemgaaende træffende Karakteristikker, saavel af de oprindelige Stiftere, A. N. Hansen, le Maire, D. B. Adler, Hannover, Ole Suhr og Liebe, som af de senere tiltraadte, George Ryan, C. A. Broberg og Brødrene Holm. Hertil føjer sig en kort Skildring af Datidens København og de økonomiske Forhold, hvorunder Banken blev til, af de Forsøg paa Oprettelsen af en privat Bank, som tidligere var gjorte, og af de Vanskeligheder, som de forskellige Projekter mødte.

Tietgen var Direktør i Privatbanken fra Bankens Stiftelse til 1896. Ved dette Aar standser den udførlige Beskrivelse. For de sidste ti Aars Vedkommende, som ligger os saa nær, og hvis ledende Mænd endnu lever og virker, findes væsentligst kun de ydre Kendsgerninger opregnede. Saaledes bliver Bogen for en stor Del en

JUL. SCHOVELIN. **Privatbanken i København 1857—1907.** København 1907. (170 S.).

Privatbanken har i Anledning af sit halvtredsindstyveaars Jubilæum udsendt et Skrift, som i Henseende til Udstyrelse — Tryk, Papir, Billeder og Indbinding — fremtræder som et særdeles smukt og smagfuldt Festskrift. Hvad Indholdet angaar, giver det adskilligt mere, end man er vant til at forlange af et Festskrift. Det er et grundigt paa Arkivstudier støttet Arbejde, som giver et værdifuldt Bidrag til Kundskaben om en vigtig Side af vort økonomiske Livs Historie i den Periode, hvori Privatbanken har eksisteret.

Det har været af stor Betydning for Forfatteren, at Banken har et vel ordnet og vel bevaret Arkiv, der navnlig for den ældre Tid viser sig at indeholde endog usædvanlig udførlige Beretninger om de førte Forhandlinger; men iøvrigt følger det af sig selv, at Forfatteren til Støtte for sine Undersøgelser har øst af en Række andre, saavel trykte som utrykte Kilder.

Bogen begynder med en Fremstilling af de Forhandlinger, der gik forud for Bankens Stiftelse, og i dette Afsnit gives en Række knappe, men gennemgaaende træffende Karakteristikker, saavel af de oprindelige Stiftere, A. N. Hansen, le Maire, D. B. Adler, Hannover, Ole Suhr og Liebe, som af de senere tiltraadte, George Ryan, C. A. Broberg og Brødrene Holm. Hertil føjer sig en kort Skildring af Datidens København og de økonomiske Forhold, hvorunder Banken blev til, af de Forsøg paa Oprettelsen af en privat Bank, som tidligere var gjorte, og af de Vanskeligheder, som de forskellige Projekter mødte.

Tietgen var Direktør i Privatbanken fra Bankens Stiftelse til 1896. Ved dette Aar standser den udførlige Beskrivelse. For de sidste ti Aars Vedkommende, som ligger os saa nær, og hvis ledende Mænd endnu lever og virker, findes væsentligst kun de ydre Kendsgerninger opregnede. Saaledes bliver Bogen for en stor Del en

Monografi om Tietgen, men væsentlig forskellig fra andre Tietgenbiografier, fordi den koncentrerer sig om ham i hans Egenskab af Privatbankdirektør, den Stilling, der var og blev det centrale i hans Virksomhed, ligesom Privatbanken var det samlede Midtpunkt, hvorom alle hans Foretagender grupperede sig. Ikke alene i denne Henseende adskiller Biografien sig fra forskellige andre, særlig fra hvad der udkom i Tietgens Levetid eller umiddelbart efter hans Død. Fordi Skildringen er bygget paa en detailleret Kildeundersøgelse af de enkelte Begivenheder i Privatbankens Liv og Tietgens Deltagelse deri, og fordi Tiden har bevirket, at man er kommen mere paa Afstand af hans betydelige Personlighed, er Forfatteren mere opmærksom paa de forskelligartede Sider af denne Personlighed, der kunde give sig Udslag i hans Virksomhed, og særlig paa, at man maa være forsigtig med udelukkende at stole paa Tietgens egen Opfattelse og Fremstilling af hans Forhold til Begivenheder og Personer. Det er imidlertid saare langt fra, at en Fremhævelse af de Mangler, der klæbede ved Personen, forringer Indtrykket af hans Forretningsgeni og overvældende administrative Begavelse. Netop den dybere Indtrængen i de enkelte Begivenheder i Privatbankens Udvikling viser Betydningen af den Personlighed, som i omtrent fyrretyve Aar stod i Spidsen for den.

Som Helhed tegner der sig derfor gennem Bogen et baade sandhedstro og virkningsfuldt Billede af den store Finansmand. Billedet er udført med Kunst, og som sædvanlig i Schovelins Skrifter er der i det hele lagt megen Vægt paa Fremstillingens formelle Side. Indtrykket af denne Side af Bogen er ikke ganske ligeligt. Ved Siden af Perioder, hvor Fremstillingsformen virker ubetinget tiltrækkende og fornøjelig, og af Billeder, der gør Indtryk paa Læseren, fordi de paa en slaaende Maade maler Situationen, træffer man Lignelser, der halter, og Citater, overfor hvilke man har en Fornemmelse af, at de ikke staar i nogen naturlig Forbindelse med Emnet, men synes

at være klemmt ind med Vold og Magt paa det Sted, hvor de staar. Helhedsindtrykket af Fremstillingsformen er dog tiltalende, og Bogen læses med Fornøjelse og Lethed. Forretningsforhold, der for den almindelige Læser i en tungere Fremstilling ikke alene vilde være tørre og kedelige, men ogsaa vanskelige at opfatte, bliver paa Grund af den Klarhed og Anskuelighed, hvormed de fremføres, ikke alene forstaaelige, men underholdende. Hertil bidrager først og fremmest, at Schovelin ikke synes at have skyet noget Arbejde for at overvinde Vanskeligheden ved at komme helt tilbunds i de Forretninger, som han behandler. En Del af Hemmeligheden ved at kunne give en i bedste Forstand populær Fremstilling af et Emne beror ofte paa, at man kender det fuldtud. Megen Uklarhed i ringere populære Skrifter har ofte deres Rod i Forfatterens mangelfulde Kundskab.

Blandt de Begivenheder og Forhold, med Hensyn til hvilke Forfatteren saaledes har gravet dybt ned, og hvor Bogen derfor giver nye og betydningsfulde Bidrag til Tidens økonomiske Historie og til Tietgens og andre Personligheders Biografi og Karakteristik, kan nævnes Statslaanet af 1864 med den deraf foranledigede Konflikt mellem Adler og Tietgen og den Svend Petersenske Spekulation i Telegrafaktier i Halvfjerserne med dens vidtrækkende Følger for Privatbanken og for hele Tietgens Position. Men iøvrigt finder man hele Bogen igennem Bidrag til ny Belysning af vort økonomiske Liv fra Midten af det nittende Aarhundrede til Nutiden.

Emil Meyer.

AUG. ARNAUNE. **La Monnaie, le Crédit et le Change.**
3e édition. Paris 1906. Alcan. (VIII + 511 S.).

I Tidsskriftets 40. Bind er der i Anledning af anden Udgave af denne Bog gjort Rede for Værkets Indhold og Betydning. Den tredje gennemsete Udgave, som allerede